„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом петком недељом, на целом табаку, а уторником на по табака.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 14 ф. — н.
на по године . . . . . 7 ф. — н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.
За Србију (у сребру).
на годину 35 дин. на пола године 17½ дин.
на четврт године 9 динара.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. одсвраћ врсте оваких ситних слова, а за жиг плаћа се по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а предплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад у дунавској улици.
РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви стају 10 новч.

БРОЈ 157. У Новоме Саду у петак 10. (22.) октобра 1880. ГОДИНА XV.

ТЕЛЕГРАМИ „ЗАСТАВИ“.

Петроград, 8. октобра. Друштво кнеза Друт. . . . (име неразумљиво), Соколницког и пуковника Митришевића нуди српској влади врло повољне услове за грађење српске железнице. Кумпанија је озбиљна, стоји са врло солидним јевропским кућама у свези.

Пакрац, 8. октобра. У данашњем збору црквених општина Пакраца, Дарувара, Кусоња, Кукујевца закључено молити представком саборски одбор у Карловци за што скорији сазив епархиске скупштине пакрачке и српскога сабора.

НАСЕЛЕЊЕ БОСНЕ-ХЕРЦЕГОВИНЕ.

△ Док је Црна Гора безпримерним шевардањем европске дипломације положена у стање, да јој се синови троше непрестаним стражарењем, и да јој се можда у новим бојевима још више потроше, донде хоће да Босну-Херцеговину, или као што је „Преса“ крсти: „Нову Аустрију“ напуне насеобинама са стране, а без сумње поглавито из Немачке, и аустро-немачки области.

Ми смо у 155. броју овога листа саобштили дотичну наредбу.

Како у Бечу то населење за важно држе, види се и отуда, што је „Преса“ поводом тим донела два „првоначелна“ чланка у бр. 285. од 1. (13.) и бр. 287. од 3. (15.) окт.

У првом вели: „Нова Аустрија“ добиће населбине. Позивајући се на дотичну уредбу и наводећи, да има по насељенике врло корисни опредељења, и пак се боји, да данашња Аустрија неће умети онако колонизирати, као што је то стара Аустрија. Смета јој такође одношај Босне-Херцеговине спрам султана и Турске, јер би положај насељеника дотле остао несигуран, док се не би изрекла анексија, па би то одвраћало странце од населења; с тога „Преса“ жури владу, да у томе радикалну помоћ набави тиме: да анексију спроведе.

Преса се при том позива на Бизмаркову девизу: „Сила је над правом,“ и вели, да због тога неће нико рат подићи.

У другом чланку говори „Преса“ још јасније и гласније. „За дело колонизације у великом стилу и на широкој основи, за освојење земље плугом, која је освојена мачем, неће уредба бити довољна. И ту опетује: да би пре свега требало да се осигура наслов поседа како за државу, тако и за насељенике, разумевајући под првим решење о анексији у обште, под другим решење: какав одношај да буде насеобински општина, и сами насељеника са стране. „Преса“ захтева такође за досељенике, за прелазно време до решења државноправног положаја ти области, „привилегије“ изузетног положаја, а и за време по томе јамства за обсежно уважење народности насеобина. Чак се и на то позива, како су под царицом Маријом Терезијом и царем Јосифом II. и подвози за сеобу скоро безплатно давани. „Преса“ хоће колонизацију у великом стилу, и брине се у напред за осигурање народности немачки насеобина.

Очевидно је, да ће се време провизорије употребити на то: да се Босна-Херцеговина што већма насели, и то Немцима, које из предела Аустрије, које, и још више из Немачке.

„Преса“ изрично и отворено говори о „освојењу плугом“. Трећи део земље је државно добро. Место да се с једне стране аграрни одношаји решавају, ма то зајмом фундираним на тамошња државна добра било, или да се и међу тим добра „раји“ под умерен закуп даду, да не мора присиљена, или принуђена бити, да беговима и даље робује — оно се мисли на „колонизацију“ са стране.

Ваљало би да не само славенска преса, него и посланици на разним саборима, а особито на хрв. и уг. сабору, поведу реч о потреби што скоријег м и привременог уређења аграрни одношаја и то без прејудица питању о будућем међународном и државноправном положају Босне-Херцеговине; даље и о томе: да се међу тим колонизација, особито масивна и систематична не извршује. Зајиста је то и чудновато: да се административним путем онака уредба о насељењу донети, и кад би се и извршити могла не само без и пре решења о спољашњем и унутрашњем одношају ти земаља, него и са тако замашним новчаним условима и издатцима. Колико се сећамо, законом о привременој управи Босне-Херцеговине баш је искључена свака, осим за војничке потребе преко нужна инвестиција, а куд ће замашније инвестиције од произведења колонизације у великом или већем стилу.

Српски и хрватски родољуби особито, и њини посланици на разним саборима и делегацијама нарочито, требало би да тој ствари поклоне пажњу своју. Право интерпелације и предлога у тој ствари не сумњиво је за чланове пештанског сабора, и једне, друге ли делегације. Али није посланицима на хрв. сабору пут препречен, да на свој начин глас свој подигну у тој ствари, једно, што би трошкови таке замашне инвестиције теретили и тројну краљевину, друго, што су оне области у изузетном положају и стању, те немају свога гласа, па је и човечно, и уставно, да се за њи заузму уставни грађани, а особито они, који су им браћа.

За сад оволико о овој ствари, која заслужује велику пажњу свију јужни Славена без разлике имена и вере.

Хрв. „Слободи“.

= У своме 117. броју доноси хрватска „Слобода“ чланак под насловом: „Српска странка“, у ком одговара на чланак у 149. броју нашег листа под насловом: „хрватске странке и Срби“, и одговарајући и нека питања ставља.

„Слобода“ почиње с наводом завршни речи онога чланка нашег, где рекосмо: „да права „народна“ хрв. странка, нарочито „неодвисна“ ваља да у програм свој уврсти и тачку о јамству за српско име, писменицу, школу, у обште за оно, што се развитка особина српски у тројној краљевини тиче — иначе да се и ту, као и у Далмацији, може створити српска странка.“

„Слобода“ на то не одговара друго, осим то: да јој је по прочитању ти редака било „тешко при души,“ јер се у овако озбиљним временима, где се удес свију нас народа решава, и где би сви о својој и домовине срећи сложно радити имали, навештава нова странка, која би у свој програм горње редке као животна питања уписати имала.“

Дакле је замерка, што се сад у овако озбиљним временима то питање покреће.

Ми неверујемо, да би се решење удеса балкански народа тиме отештало, што би се задовољењем Србаља у тројној краљевини уклонило трвење међу њима, и постигла слога, а тиме јача снага за унутрашњи рад и по околностима и за уплив, или бар морални значај у источним стварима.

Напротив баш то држимо, да би и по решење самог удеса балкански народа поспешније било, да предоди поравнање међу Хрватима и Србима у Хрватској, Славонији, па и у Далмацији, јер би тиме браћа Хрвати показали, да немају тежње, које иду с ове стране Саве и Уне на потиштење, с оне стране на сузбијање српскога живља, и да анексијона политика не би на њима, а према томе и на другима западним Славенима бар моралног наслона имала.

Но паравно — о тим стварима једно мислимо ми, а друго „Слобода“, и Хрвати у обште. А ако је и док је тако, то како ће и онако балканско питање други — који буду — решити, што би Срби у тројној краљевини на то решење чекали, а да не пожеле, и непотраже решење свога племенскога питања с ове стране Саве и Уне, па ма то било и са неком уставном борбом скопчано, јер кад се добровољно не уступа правица, онда паравно неможе без борбе проћи. Така пак борба неби источним народима одмогла.

Но ту лежи, што се Србима ни од једне странке хрватске неће да призна правица, па се онда у времену, кад хрватске акције изнутра или и споља добро стоје, и не осврће на жеље Србаља; а кад лоше стоје, ућуткује се због тобожње заједничке опасности са неслоге, која би се породила, и породити морала с тога: што браћа браћи ни у свом добру, ни у заједничком злу неће да подели правду. Така пак слога за цену ћутања и трпљења Србаља имала би ту последицу, да би се тек онда рећи могло: Срби с ове стране Саве и Уне свесније не траже пишта, признају се за Хрвате, еле је знак и доказ, да и они с оне стране јесу, или ће постати таки, ако не, они су нечија „оруђа.“

Оволико о том.

Ми смо стварање српске странке у Хрватској и Славонији означили само као могуће, показав на фактично стање у Далмацији. Ми то не би желили — али онда, кад владајућа странка, ма тако рећи из под руке, Србе том, ако и варљивом, али и пак за време обманљивом надом у свој табор маме, да ће не знамо шта Србима повладити, мислимо, да је време, да се хрватској и то оној опозицији, која на државноправном темељу стоји, дакле до владе доћи може, довикне: да је ора, да и они у том погледу са својим програмом изиђу на среду, и да се тим морално обвежу, да ће обећање испунити, кад до већине, по тим — бар вероватно, — и до владе дођу, јер је доста било устмени и новинарски и то „двогласни“ речи, па треба јавни и парламентарни, т. ј. у програму политичне, на сабору радеће странке изражени јамства.

С тим прелазимо на другу примедбу „Слободе“. Она примећује, да „Застава“ не каже, је ли за „нагодбу“, односно признаје ли она заједништво интереса са Аустријом и Мађарима, како то чине народњаци и једне и другебоје, или је за неодвисност краљевине Хрватске, па „Слобода“ из онога, што смо, нарочито о питању истока изјавили, хоће да разбере: на коју страну нагињемо.

Из тога, што рекосмо: „да Хрватска и Славонија, па и са самом Далмацијом не би могла уздржати и најпростију државну справу самостојне државе, па макар, или баш нарочито у личној унији са већим земљама и народима — изводи „Слобода“ да нисмо за „самосвојност државе“ хрватске, и критикујући овај мотив, пита: а како може кнежевина Србија, или што је још боље, Црна Гора бити самосвојном и уздржавати државну справу, премда се не налазе у поседу онога, што јој „Застава“ „допитује“, и прем нису ни са једном суседном државом у особној унији спојене? Но „Слобода“ на то и сама одговара доумљивањем: „Или можда и данас двоји „Застава“ о могућности да поменуте кнежевине без раширења граница о себи битисати могу?“.

Да како, да је двојила, и то је био главнији мотив српско-турском рату. И данас двоји. И битисање је различно: животарење, и живот, какав се изискује за културан народ, који жели, може, и хоће да има трајног опстанка. Мања држава, која би хтела, да постоји као културна држава, изнутра и споља, пре би појела свој народ, него што би ту меру постигла. Присподоба са појединим човеком не важи ни за друго какво друштво, а некамоли за државно или народно. Иначе би дошли до теорије самосвојности „комуна“, које би се бар и опет федерирати морале, ако неће анархију и немоћ.

Ако пак „Слобода“ не мисли таку „самосвојност“, него у личној унији са суседном државом, то би онда тим више важило наше умовање, не само за Хрватску, него и кад би Србија или Црна Гора у тај положај дошле; с тога смо баш и казали: па макар, **или баш нарочито** у личној унији са већим земљама и народима, јер ће „Слобода“ то допустити: да у првом случају у мањој држави дотични народ сам себи покривач прави, па се по њему и пружа, ма се и згрчити морао, бар од времена на време; а што је тешко и замислити, и што смо ми назвали „смешним“, да „Слобода“ може замислити, то је: да би у такој личној унији, па још мали са већим државама и народима, где би свакако због јединства владаоца морали бити какви таки, колики толики, а особито спољашњи и обранбени заједнички интереси и трошкови, могла свака па и најмања држава за себе решавати: колико ће на то приложити, особито кад се узме, да би пре решења: колико ће во приложити, требало решити: колико ће свега требати, и по каковом ће се размеру прилагати? Та видили смо натеге између Циса и Транслитаве, па и то у паритетном суставу делегација; а шта би било поред персоналне уније, и то не међу две три државе, него међу толиким, рецимо историјским државама и народима у садањој Аустро-Угарској?

Ми рекосмо: да би „странка права“ сама себе за смешну држала, кад би самосвојност једну или другу, а нарочито ону са „личном унијом“ замишљала у данашњим границама, па и с крајином, па и са самом Далмацијом. Из тога изведосмо: да „странка Слободе“ циља на Босну и Херцеговину, па и — даље. Ово „даље“ сад пориче „Слобода“, премда пре није ни у Србији, ни Црној Гори признавала српство. Сад као да Србију и Црну Гору „пардоније“ и мисли: то би следовало.

Оно прво — Босну и Херцеговину — „Слобода“ је и пре присвајала, и сад је присваја „хрватској држави“, по тобожњој „историјској и правној народности“, као да о њима неможе и неће више бити питања. О томе ћемо се бадава препирати. И онако је то: „вопрос, котораго не разрешите ви!“ Но сумњамо, и неверујемо, да би и у таком случају, спојењем чак и Босне и Херцеговине са „целокупном“ троједном краљевином могућа била самосвојност државна у „личној унији“, из горе наведени разлога, који се вредност не мења с тисућом квадратни миља и милијоном душа.

Па и у таком случају, где би српски живаљ био претежни — зар Срби не би још више што тражили, него у малој Хрватској име, писменицу, школу?

Ако пак „Слобода“ у таком случају има „међународну“ независност хрватску на уму — то би онда било нешто друго. С тога у то нећемо да се овде упуштамо. Не знамо само, од куд би и како би „странка права“ на то добила „патент“, или „диплому“? А да би Србија и Црна Гора држале, што јим „Слобода“ у уста мече, да бима каквом таквом „независности и уједињењем краљевине хрватске“ обезбеђени били и њини интереси — то је још најсмешније.

„Слобода“ беди „Заставу“, да она „суди по изходишту верском“. Није тако. Него по племенском, и ако хоћете — историјском изходишту, и у обште по свести дотичног народа. У Босни-Херцеговини сваки се православан исповеда за Србина, не с тога, што је православан, него што се Србином осећа, и тако се зове. Нема православног, који се осећа и назива Хрватом, премда има католика, који се осећају, па и називљу Срби, особито у Далмацији, у Дубровнику.

Друго је бити син једне земље, једне домовине, једне државе, па у Хрватској — докле је њено — Хрватске, а друго је бити и звати се Србин или Хрват; то је двоје; то су два сина једне домовине, који имају два имена, и по историјском и племенском развитку неке особине, које по начелу равноправности имају право задржавати, и развијати. Ту није доста рећи: „звао се он именом, којим му драго“ — него се то име са припадком му законом признати мора, ако се хоће слоге, и — снаге.

Овде би могли прекинути, јер се оно друго више тиче односа „Заставе“ спрам „Обзора“, или „неодвисне народне странке,“ што се „Слободе“ не тиче. Но пошто се дотакла и изјаве уредника овог листа као посланика на хрв. сабору, морамо коју рећи. Што је посланик изјавио, то је и сад правац овога листа; у неким питањима ћемо „неодвисну народну странку“ подпомагати, а нарочито у обрани спрам трећега и у ширењу државног права. Али је и посланик баш с тога изступио из дотичног клуба, што је држао да је време, да се у програм узме и правично решење српског потраживања, па се није приватило. Хоће се и даље у томе политика, или боље рећи тактика ћутања, или што 'но „Обзор“ спрам владине странке рече: забашуривања. А Србима се то више не може, као што ни и „неодвиснима“ Хрватима спрам владе и њене странке. Не може се особито на очиглед и у очи спојења крајине. Ми не рекосмо, да ће по спојењу бити, него да може бити „српске странке“, ако која, и то по нашем мишљењу и програму, и по нашој жељи хрв. „либерална“, демократска странка не прими у програм свој правично решење српског питања у Хрватској. Видимо и у Угарској и Аустрији странака, које се у нечем било у погледу владајућег устава, или владавинског устава слажу и помажу, у другом не. Имају и клубове засебне, а где се додирују, споразумевају се.

У државноправном питању нама је ближа „неодвисна народна странка“, ако ми и нисмо с њом истоветни. Ми стојимо на првом становишту негдашње „народне странке“, с проширењем према ојачању земље и народа с крајином, но не до — „личне уније“; а ова нова стаља нека и то главнија питања државноправне природе за сад у другу линију, као „desiderium“ или тежња не као „постулат“. Но у томе народној странци хрватској припада предњост, не кажемо испред Срба у Хрватској, који су саставни део и државе и сабора, и који ће своје становиште будућим изборима обележити, него испред нас, који узгред буди речено, ни с „ове стране Дунава“ нисмо баш о тле пали. Али што се тиче интереса српства, ту су интереси Србаља и с ове и с оне стране Дунава истоветни, солидарни. Ту имамо и једни и други реч, премда они и политично, ми на овој страни морално.

Није нама ма каква „нагодба“ свеједно, само ако се српски захтеви приме; али и најбоља државноправна „нагодба“ са онаким положајем српског племена и стањем ствари, као што постоји, била би Србима постоље, с кога би за своју племенску уставну борбу боље и поспешније радити могли. Та два

питања се Срба дакле паралелно, или корелативно тичу.

Завршну апострофу на „Заставу“ не можемо примити, јер је упућена на криву адресу.

С поносом можемо и без зазора смемо рећи: да се „Застава“, од како је, вила за „слободу Балкана“, и то „доунског Балкана, а и за слободу и што већу самосталност слав. хрв. краљевине.

Политички преглед.

Као што „Еђетертешу“ из Загреба јављају, у седници клуба владине странке **хрватског сабора** дошло је 5. о. м. међу предстојником унутрашњег одељења Живковићем и члановима клуба Мирком Хрватом и Бартоловићем до жестоких речи Живковић замераше тим заступницима, као да су они својим неупутним понашем нарушили јединство саборске већине. На послетку пође некојим члановима клуба за руком, те својим посредовањем стишају заваду. Од сад ће, јављају даље том листу из Загреба, хрватска влада своје одговоре на интерпелације сваки пут најпре клубу опширно дати на знање.

Крајем прошле и почетком ове недеље држао је у Бечу **извршни одбор федералачке странке у Аустрији** своје седнице и на њима донео — јављају „Беч. оп. нов.“ — ове одлуке, које су за сва три рајхратска клуба десније обвезне. Пољацима, који сад прву улогу играју, обећани су гласови Чеха и феудалаца 1. у погледу уређења земљарине, 2. у погледу грађења станиславско-хусјатинске железнице, 3. у погледу иних инвестиција у Галицији, које су нарочито у свези с намишљеним регулисањем река. Чесима је на против обећано, да ће се Пољаци и феудалци солидарно заузети за равноправност Чеха с Немци на прашсом универзитету и за извршење у рахјсрату донесене резолуције у корист чешких средњих школа. Ти захтеви испуниће се евентуално уметком дотичних ставака у прорачун. Закључено је, да се цела десница заузме и за то, да се изврши у рајхсрату донесена одлука о словеначкој настави. Даље је Чесима обећано, да ће их Пољаци и феудалци и ван парламента потпомагати у тежњи, да буде промене у личностима у звањима по Чешкој и Моравској. Према феудалцима и клерикалцима обвезује се цела десница, да ће гласати за закон о ограничењу кајишарства, даље за измену закона о народним школама у погледу трајања обвезног полажења школе и у погледу учевног материјала, најпосле за то, да се коначно уреди посед владике Рудиђера. На седницама била је влада заступљена одличним члановима својим и учинила је по неку приметбу на неке предлоге, особито је била противна промени особља по звањима, али није могла одборова закључка изменити. Министар финансије Дунајевски саопштио је одбору финансијске поднеске и изјавио, да ће се кредит највећим делом морати зајмом покрити.

У погледу **уљињског питања** нема никаких нових вести, осим оних, што нам је жица са Цетиња за прошли број јавила. То се потврђује и по другим листовима. Свако мисли, да се уљињско питање не ће тако брзо решити и да ће се изродити нови заплети. Руски министар-резиденат Јонин сишао је 5 о. м. с Цетиња на руски брод „Светлану“, што се налази у комбинованој флоти, и ту је конферисао с руским адмиралом Кремером. Вели се, да је Јонин сишао у Боку врло важном мисијом. Подадмирао Симер добио је 4. о. м. одговор од кнеза Николе на ноту, којом му је он (Симер) нотификовао, да се султан приволео, да преда Уцињ. Не зна се, шта је кнез одговорио, али вели се, да је Симер од ото доба, од како је црногорску ноту добио, врло нервозан. Вели се, да остали адмирали по преко гледе на њ, што им у опште никад није одмах и отворено саопштавао ствари, што се тичу Уљињa. После одласка јонинова с брода надају се, да ће им црногорски одговор бити саопштен. И новије вести све једнако потврђују, да Црна Гора није вољна деловати без потпоре и гарантије јевропине.

Хрватски сабор.

Председник Крестић отвара седницу у десет три четврт сахати пре подне.

Бележник др. Лончарић чита записник последње седнице, који се без приметбе оверовљује.

Поднесци: Одељење за богоштовље и наставу доставља рачуне закладе „Народних учиона“ и закладе „стипендијалне Марије Терезије“ од године 1879.; на даље прорачун истих заклада за год. 1881. (Први уступају се одбору за прегледавање зем. рачуна, а други прорачунском одбору). Одбор за прегледавање зем. рачуна предлаже извешће о прегледању рачуна закладе „Народних учиона“ и закладе „снипендијалне Марије Терезије“ од год. 1878.; на даље извешће о прегледању законских рачуна од г. 1879. (ставиће се на дневни ред). Одељење за нутарње послове предлаже основу закона о преинаци и допуњењу изборног реда. (Упућује се одбору ad hoc, који имаде састојати од 9 лица и претрести такођер познати предлог др. Јордана гледе промене изборнога реда). Издаватељ народних попевака, Кухач, моли потпору за издање четврте свеске поменутих попевака. (Одбору петиционом). Више имовних општина у поджупанији вировитичкој моли, да се управа политичких општина преустроји. (Одбору петиционом). Анка Врле, супруга бившега саборскога писара моли припомоћ. (Одбору петиционалном.)

Прелази се на дневни ред, на којем стоји извешће комбинираног саборскога одбора о допису краљ. зем. владе гледе основе закона за градове. Допис тај гласи:

Закључком сабора краљевина Хрватске, Славоније и Далмације у LI. дне 10 септембра 1879 одржаној сједници прихваћену основу закона о устројy градских обћина у краљевини Хрватској и Славонији благоизволело је цесарско и краљевско апостолско Величанство превишњим решењем од 13 јула 1880 поправити у ту сврху, да ју предложим сабору Хрватске, Славоније и Далмације на изновично претресивање уз следеће модификације:

1. У §. 36. основе ваља као осму алинеју уврстити следећи додатак:

„Тко у обћини нема права изборнога, не може као заступник другога гласати“.

2. Точка 2. §. 59. основе има гласити овако:

„2. именовати, умировљивати и одпуштати обћинске чиновнике и службенике, према постојећим прописима“.

3. На крају точке 7. истога §. 59. треба додати: „(§. 63. тачка 5)“; напослетку

4. Тачка 5. §. 63. основе има гласити како следи.

„5. није допуштено нити уважање нових даћа, као н. пр. даћа на пиво, ракију, жесту итд., нити повишивања постојећи даћа; само повишивање даће месарења и виноточја, те обћински прореза на изравни порез државни може следити, но само уз одобрење хрватско-славонске земаљске владе“.

Част ми је услед тога, цењеним дописом од 12 јуна 1879 бр. 288 саб. припослану ми основу закона о устројy градских обћина у краљевини Хрватској и Славонији предложити сабору ових краљевина на уставно претресивање овђе назначених модификација. Пејачевић с. р.

Извешће које је на то предложио, приобћили смо у бр. од 21. рујна т. г. те с тога доносимо овде само његове предлоге, који гласе;

Исправак 1. примедба к. §. 36. основе примљена је по одбору. По том се има у исти параграф као осма алинеја уврстити установа.

„Тко у обћини нема права изборнога не може као заступник другога гласовати“.

Исправак други односећи се на алинеју 2. §. 59. прихваћен је такођер. Имају се дакле од наведене друге алинеја брисати последње речи; „и под стегом овога закона“. По том ће гласити установа.

„2. именовати, умировљавати и одпуштати обћинске чиновнике и службенике према постојећим прописима“.

Исправку трећем да се иза седме ставке §. 59 дометне „(§. 63 точка 5.)“, није се одбор противио, него је примједбу прихватио.

Али је одбор једногласно одклонио исправак четврти, те место њега предлаже:

„5. код уважања нових општинских даћа у опће или повишивања постојећих даћа и иних подавања, за тим код установљења прореза на изравни и неизравни порез, ако тај прорез надилази 20 постотака пореза.“

Предстојник унутарњег оделења Живковић изјављује: по што је известитељ др. Јордан прочитао одборово извешће, да влада остаје код четврте тачке својих предлога, јербо држи, да је дужна штитити не само права државнога ерара, него и регална права општина и властеле.

По том буду прихваћена прва три одборова предлога без сваке дебате непромењено.

Код четвртода предлога подноси заст. Вончина, по што се је известитељ гледе њега позвао на разлоге у извешћу наведене, исправак, по којем би се имале изоставити речи „и неизравни“. Образлажућ тај исправак наводи, да је до душе по постојећим законима за хрватске градове дозвољено, да они као и градови у Угарској и Аустрији ударају прорез на неизравне порезе; али у Аустрији и Угарској није доходак општински као у нас, већ државни. С тога не би имало смисла, када би се у закону установило, да градске општине имаду право ударити прорез на неизравне порезе. Могло би се рећи, да имаде осим потрошарине још других неизравних пореза, као царине, пристојбе итд., на које би се могао ударити прорез, али на то мора приметит, да као што није до сада било ни у будоће неће никоме пасти на ум, да удара прорез на ове врсте неизравних пореза, једно за то, што су ти државни порези одвише теретни, а друго с тога, што је контрола над њиховим доходцима врло теготна.

Предстојник унутарњег оделења Живковић изјављује поново, да је влада дужна штитити не само права државнога ерара, него и регална права општине и властеле, а за тим се поближе осврће на захтев одборов, да се у закон уврсти установа, по којој би град. општине могле ударати прорез на неизравне порезе, наводећи против тога разлоге, које је споменуо предговорник и ради којих да влада никако не може заговарати ове установе.

По што се за тим јоште у кратко изјавио известитељ др. Јордан, полемизујућ против навода предговорника, прешло се на гласање, код кога већином гласова буде прихваћен предлог одборов са исправком заст. Вончине.

По том се прелази на стављање интерпелација и одговарање на исте.

Заст. Поповић спомиње, да је народ у Марадику, поджупанији румској, ових дана растерао једну комисију и да је тамошња полит. област на то реквирала два ескадрона коњаника, те услед тога управља на кр. зем. владу следећу интерпелацију:

1 Је ли вис. кр. зем. влади познато, да је у селу Марадику, поджупанији румској, било ових дана немира таких, који ће за последицу имати поведење кривичне истраге против оних, за које се мисли, да су немире проузроковали? 2. Је ли јој познато, који су посредни, који ли непосредни узроци тим немиром? 3. да ли је истина, да је политичка власт онога краја реквирирала два ескадрона коњаника на лице места тих немира? 4. Ако је, да ли би нам вољна била вис. кр. влада казати чим је била мотивирана нужда реквизиције толи велике војене силе, и тко ће носити трошкове те реквизиције? 5. Сматра ли вис. влада своје органе изузетим од сваке одговорности за овај случај и ако сматра, чим мисли да може оправдати так, свој народ? 6. Најпосле, имали вис. влада гаранције, да се слични појави у земљи неће понављати и у чему се та гаранција састоји.

Интерпелација стави ће се у записник и доставиће се у препису бану.

Предстојник унутарњег одела Живковић одговара на интерпелацију заст. др. Врбанића од 28. дец. 1878, у којој је поводом тим, што се у краљ рескрипту од 5 дец. 1878 којим се именовало ново угар. министарство, говорило само о краљу угарске, а на даље о краљевини Угарској и „сдружених земаља“, питао бана, је ли вољан заузети се да се у таковим пригода изрично спомињу и краљевине Далмације, Хрватске и Славонија. Што се тиче наслова — опажа говорник познато је, да је он троврстан: велики. предњи и мали. У овакових краљ. рескрипти, о каковом је овде говор, раби се наслов мали. Погледом на питање, јели тај наслов у сугласју на нагодбом изјавити му је, да јесте јер ми стојимо у заједници са Угарском, те је по том краљ угарски и краљ хрватски. У погледу израза „сдружених земаља“ признао је угарски министар председник, да није коректан, али је очитовао да је пехотице уврштен и да је учинио одредбу, да се то више унапред несбуде.

Интерпелант се задовољује с одговором а кућа га прима на знање.

Живковић: На другу интерпелацију заст. др. Врбанића од 19. јуна т. г. која гласи: 1. Је ли познато вис. кр. зем. влади да хрватско домобранство носи наслов „кр. угарско домобранство“, да се унаточ установи §. 18. з. чл. XLI. 1868 званични послови у хрватском домобранству обављају мађарским језиком; да се мађарски часници премештају у хрватске а хрватски у мађарске домобранске батаљоне и да у хрватском домобранству неможе постати штапским часником, који незна мађарски? 2. Које мере ће попримити против тога и хоће ли настојати, да се лудовицејски завод преустроји према својој задаћи? одговорити ми је следеће: Што се тиче првог питања, ту је меродаван заједнички закон о домобранству од године 1868. По том закону је домобранство јединствена институција и раздељена на више окружија, од којих се наше зове „седмо угарско-хрватско-славонско домобранско окружије“. Да би се имао носити наслов угарско-хрватско домобранство, тому у овом закону нема трага. Обзиром на друга питања изјављује се са надлежне стране, да се у нашем домобранству раби изључиво хрватски језик. Ни то нестоји: да је увет промакнућу звање мађарскога језика, већ закон сам за више заповеднике у Угарској и Хрватској, обзиром на то, што је домобранство саставни део војске, прописује знање мађарскога и немачкога језика. Што се тиче лудовицејске академије у Пешти ту се Хрватима сви предмети предавају такођер изкључиво хрватски. Када сврше своје науке онда се придељују ради усавршења у мађарском језику мађарским батаљионима, као што се с друге стране мађарски питомци придељују нашим батаљонима, да се усаврше у хрватском језику. Кад се то постигне, онда се једни и други враћају опет на своје место. Премештања наших и мађарских часника к мађарским односно хрватским батаљонима бивају на њихову властиту жељу.

ЛИСТАК.

РУКУ НА СРЦЕ!

(Свршетак.)

Једноставнији, умеренији, скромнији начин живота био би од неизмерних последица како за појединца, тако и за целину народа.

Кад појединац живи према своме стању и имању, он може ово све боље унапређивати, може и до приштеде доћи, тако да ће му живот бити боље осигуран, те неће морати зависити од слепога случаја нити од милости и људи људске. Материјално и новчано осигуранији човек обично је и морално и душевно крепчији и самосталнији. Био он економ, трговац или учевњак, он ће у људскоме друштву заузимати независнији положај, што је скромнији у своме начину живота, што потребе своје на мању меру сведе. Ко има многе потребе, тај мора тражити многе изворе, из којих ће да их подмирује, тај мора имати многих свеза и обвеза, а све му то у друштву спречава самосталније, човека достојније кретање. Прекомерна удворљивост и ропска понизност налази се обично у људи, који имају најразноличнијих потреба, па им треба свачија милост, свачија помоћ и услуга; оваки се људи — да би само дошли до цељи, да би само могли намирити своје небројене потребе — обично лаћају свакога, па и најнепоштенијега средства, не презајући од лажи, преваре, па ни од најгорег и најмрскијег недела.

Кад би наша омладина, која иде на науке — улазећи у живот — на уму имала, да је наш народ сиромашког стања, да му је дакле највећи пријатељ његов онај, који од њега што мање материјалне користи тражи, а највећи му је непријатељ онај, који га глоби и тиме материјално упропашћује, кад би она имала на уму, какве тешке радове, какве љуте муке и оскудице има да издржи већина нашег народа, како је њојзи васцели живот — од колевке до гроба — непрекидни ланац мучнога рада и злопате — кад би наша омладина све ово имала на уму — а требало би да има, јер је она крв од крви народне, јер скоро све, што има, од народа добија, који поред све своје невоље толике жртве, па и душу своју за њу даје, јер је безгранично љуби — кад би она све ово имала на уму — она би, кад у живот уђе, за најсветију дужност своју сматрала, да цео начин свога живота удеси према оскудном стању већине свога народа, да потребе своје на што мању меру сведе, те да их што лакше подмирити може, и да јој радња што кориснија и у народно-економском смислу што производнија [1]) буде, како не би, у место бранилац и добротвор, постајала — у многом случају — глобација и пијавица народа; те се не би очима нашим тако често указивали толи жалосни и одвратни призори, да народу његови рођени синови љуту штету наносе, и — у место да му буду месије новога живота и да му припреме ускрс из мрака незнања и заблуде, из столетног мртвила његовог — они постају гробари, који народ свој — храниоца и браниоца свога — пре времена у гроб строваљују! [1])

Кад би наша омладина — све ово што наведосмо — имала на уму, не би у животу изневеравала начела, која је у школи исповедала, те не би између школе и живота настајала толика провалија, но би се оне научне истине, које се попрпу у школи, у животу у дело приводиле, оне би се шириле у масу народа; школа и живот спајале би се у складну целину, и из њихова загрљаја рађало би се све ново и ново доба напретка и среће народне.

Кад пак омладина наша све ово нема на уму, кад она — чим из школе изађе — све велелепнији, све мање скроман начин живота усваја, онда су јој дабогме — ради подмирења небројених друштвених потреба — нужна небројена материјална средства, те набављању ових сву своју бригу посвети, а нема — или неће да има — времена за вршење свога узвишенијег позива. Мало који хоће онда себи да изабере таки положај, са кога ће моћи ствар народа што успешније у напред покретати, но се сваки отима само за таким положајем, који ће му доносити што више материјалне користи.

У учитеље и свештенике иду већином само они, који — или због неспособности или због материјалне оскудице — не могу даље да се изучавају; а заборавља се, да су црква и школа оне архимедове тачке, са којих би се најлакше у напред покренути могао свет српства, његове среће и благостања.

Пређашња ујединена омладина српска изјављивала је, да — међу осталим — и то у њезин задатак спада, да надокнађује оно, што црква и школа пропусте учинити. Не треба омладина да узме на се само посао надокнађивања. Она треба — пошто се добро школом и науком спреми — да сама уђе у цркву, у школу и народ, па да с овим непосредно у додир дође, овај са сваке стране упозна и да га руководи на путу боља, напреднија живота.

Што — у погледу разметљивога трошења — важи за поједине чланове, исто то важи и

---

[1]) У народно-економском смислу производна радња је она, која произведе добро, којега до сад није било. Н. пр. кад коме на његовој њиви роди жито. Кад би пак ко украо или измамио од другога жито, то не би произвео нешто, што није досад постојало, но би присвојио себи туђе добро, радња му дакле не би била производна. Исто је тако и радња ученака, који знањем и науком својом другоме послужи — ако не непосредно, а оно посредно — производна и друштву корисна; непроизводна и некорисна је пак, кад он ни за какву или за малу услугу највеће награде тражи, кад глоби и отима од друштва, коме би за праведну награду — требао да послужи знањем и науком својом.

[1]) Нека не помисли ко, да је нама овде намера, интелигенцију нашу у што тавнијој а народ наш у што светлијој боји представити. Ми врло добро знамо, да ни народ наш не чини своју дужност у довољној мери, особито према оним члановима наше интелигенције, који за њега раде, који сав живот њему и његовом напретку посвете; ми знамо, да он и иначе јакне ствари не потпомаже у оној мери, у којој би то желети било — али може ли се необавештеноме народу толико замерити, — као интелигенцији — кад дужности своје не врши? За цело се то мора већма замерити обавештеној, свесној интелигенцији, која би требала да буде узор свести устаништва и пожртвовања.

Интерпелант др. Врбанић задовољује се с оним делом одговора, који се односи на порабу језика у нашем домобранству и па обучавање Хрвата на лудовицејској академији, али се не може задовољити с другим његовим делом. Што се тиче првога питања гледе промене наслова „угарско-хрватско домобранство“ у „угарско домобранство“ влада држи, упирући се на закон, да је та промена коректна. Он пак (интерпелант) држи такођер на темељу закона, да је та преинака протузаконита. По нагодби заједничке области зову се или угарско-хрватске или области краљевина и земаља круне угарске. Заједнички закони зову се угарско-хрватски, премда нигде није речено, да се имаду тако звати, али то произлази из духа закона. По том морало би се домобранство звати угарско-хрватско или домобранство краљевина и земаља круне угарске. Господин Живковић позвао се на зак. чл. XL. 1868 о домобранству. Али у њему се нигде неговори о угарском домобранству, већ или само о домобранству, или о домобранству краљевина и земаља круне угарске. Дакле је наслов угарско домобранство протузаконит. Говорник опажа затим, да признаје потребу јединства у војсци и да може настати случај, где је нуждно да хрватски команданти знаду мађарски, али исто тако може настати потреба, да мађарски команданти знаду хрватски. Господин Живковић каже да није речено, да је увет промакнућу знање мађарског језика, али једна министарска наредба од 1879 захтева од наших частника знање тога језика. Окружно заповедништво у Загребу прогласујући ту наредбу, додало је: „с тога се оне особе, које су позване састављати способнике упозорују на то, да оне сатнике, који незнаду мађарски квалифицирају не способними за промакнуће.“ Дакле његова тврдња да штански частници немогу бити промакнути, ако незнаду мађарски није темељита. Захтева ли јединство војске, да наши частници знаду мађарски, оно такођер захтева, да мађарски частници знаду хрватски. Пошто влада није одрекла, да се последње постигне, то се неможе задовољити с њезиним одговором.

Сабор такођер неприми одговора до знања са 19 против 17 гласова.

Заст. Живковић одговара напокон на интерпелацију заст. Сајтца од 23. јула т. г. је ли влада воља уврстити у прорачун већу своту за радње око савских насипа, да је влада за ту сврху уврстила преко 10.000 фор., а била би и више, да је било могуће.

Интерпелант се задовољава с одговором, а кућа га прима на знање.

Председник Крестић закључи по том седницу у 12 3/4 сата по подне, а будућу урече на 18. т. у 10 сати прије подне. На дневном реду исте стоје: 1. Избор одбора за основу закона о промјени изборног реда. 2. Предлог заст. Зорића гледе обране савских обала. 3. Проглашење заједничких закона. („Обзор“.)

Из листова.

Загребачки „Устав“ доноси у свом 10. броју чланак „Источни живаљ према истоку“ и у њему говори о нашој теми, коју смо у чланку „Чеси и Мађари“ у 140. бр. нашег листа покренули и расправљали. Ми смо обећали, да ћемо тај чланак у целини донети, што ево сад чинимо. Исти гласи:

„Био Милетић или ко други писац оног „Заставиног“ чланка, у ком се у име Срба одказује пријатељство западним Славенима, Хрватима, Словенцима и Чесима, јер окупацију Босне сматрају тим, што јесте, готовим чином, он је писао онако, како Срби по целој својој прошлости и по свима сањаријама о својој будућности морају писати. Узалуд би се тајила опрека међу западним и источним живљем славенства. Може бити да ће се она истрти дугим временом и великим напредком културе. За сад је ту као плод прошла дуга времена и великога напредка културе. Под деловањем те опреке „Застава“ мора писати, како пише, а западни Славени немогу јој помоћи, немогу другчије мислити и радити, него ли за збиља мисле и раде.

Преварене наде иза године 1848., заведени абсолутизам, Шмерлингов патент и Деак-Бајстов дуализам, све то у очи пробуђена духа народности, чинило се је, да ће посве истрти постојећу опреку. Католички Чеси, немарећи за католичке Хрвате, прорицали су Србима велику будућност на балкану. За њима су се до краја повели млађи Словенци, те су преко хрватске главе пружали руке Србима. Тако и у самој Хрватској, међу самим Хрватима, није се само разпламтила братска љубав, већ се добро увукло у душу и срце хрватско оно прегоревање, она мисао, да би се напослетку Хрватство могло жртвовати општој слоги, обштем интересу јужног Славенства, са Срби на челу. Ипак ова је струја међу западним Славенима посивала много даље, она је допирала до матушке Москве.

Тако је трајало, док се само сањало о будућности, док велики догађаји нису почели живе истините слике стварати. Иза њих одма је своје лице промолила и она стара вековна опрека, која ту у свој озбиљности постојећи, најбоље доказује, да нисмо једни узалуд векове провели у западној, други источној задруги Европе.

Русија је од првог свог зародка бацила око и пружила руку на Цариград. Значајним неким нагоном и заносом, северни Германи јуришу Алпе и траже Рим, а северни Славени јуришу балкан и уздишу за Цариградом. Мами их обоје благи ветрић југа и хладни врутак вере, коју су једни добили из Рима, други из Цариграда. Обоји с Римом и Цариградом спајају појам западне и источне империје и неверују у своју власт, док је неврше из Рима и Цариграда.

Вјерски и господствени препир међу римским папом и цариградским патријархом, простро је ставу турској провали. Русија је смрвљена од Татара и раздробљена у слабе кнежевинице, чекајући на лукавога и несмиљеног Ивана, овога Људевита XI. у руском, оријенталном штилу. Мухамед освоји Цариград, пошто су његови предшастници били битке и добили победе код Никопоља и Варне. Сибињанин Јанко и његов син Матија Корвин узалуд развијају војнички велеум, да извргну Турцима Србију и Босну и на свој начин стварају народне песме српске и хрватске. Престрашени народи средње Европе већ у то доба прокапају се до мисли о једној федерираној држави, која напокон ускрсну оне баре, где је заглавио код Мохача несретни Људевит.

Но већ Солиман допире на копну до Беча, на мору до обала Италије и Шпаније, да обгрли широким рукавима турским Европу. Управ историчким промислом влада једна владарска кућа Хрватској и Угарској, Аустријској и Ческој, Италији и Немачкој, Шпанији и Америки, те може под своју заставу сабрати сву снагу и све богатство света, да сузбије силесију Азије, коју репрезентира Турска.

И у многих крвавих ратова, после небројених жртава, узпркос многим унутарњим смутњама, којима су извор немачка реформација, немачки кнезови, угарски Заполе, Бетлени и Ракоци, хрватски Зрињски и Франкопани, чески Турни и Шлики — крај свега овога пође тој владарској кући за руком вал за валом турску поплаву сузбити, па за чудо, како је она заступала западне интересе, могаше у погону за Турском допрети само до оне линије, где граничи западни живељ са источним. Узалуд Јосип II. гледа ступити у стопе Евђена Савојскога. С последњим мушким одвјетком из куће харсбуржке легоше у гроб и аустријске победе над Турском.

Тада с Катарином II. источни живаљ извилави на источну арену узтрајним јунаштвом и силним жртвама, које трају до данашњега дана. Међу њим и западним живљем настаје такмачење, зловоља и страва. Кауниц и Метерних уважају и одгајају страх од Русије и политику заштите над Турском, а сад се Аустрија и Русија налазе на последњем домаку оне велике хисторичне епопеје, која ће одлучити о победи једнога или другога живља и свима посљедицама, што одатле за Русију и Аустрију произаћи морају.

Све дакле, што данас бива и што ће бити, није прост случај, није кривња загребачких или новосадских редакција, није учин грофа Андрашија и Коломана Тисе, није играчка за Кошута и Мадараса. Све је то плод давних догађаја, све је хисторички мотивирано. Па ипак је у очи свега тога чудновата ситуација западних, шта више и балканских народа.

Било би сувишно описивати, како се гледе Пољаци и Руси, те би онај благосиљао и прихватио сваку руку, само да се дигне на Русију. У рату међу Аустријом и Русијом, сваки Пољак, где му драго станује, дозивао би божју помоћ аустријском оружју.

Чех стиснут на последњем окрајку славенства, види, како са свих страна обухваћа и пробија немство, те са страхом иде у сусрет одсудном часу, где би се Русија и Аустрија сударили. Изађе ли Русија победитељ, Ческа ће пасти у крило Немачке; изађе ли Русија поражена, у Бечу неће више питати, има ли ческога народа. Зато и жели споразум руско-аустријски на истоку.

Хрватска, ув своје племенске одношаје, ако победи Русија, изгубиће своје биће у источном живљу; победи ли монархија, Хрватска ће постати плен Угарске.

Балкански народи још нису право слободни, а правдају се, што ће и како ће међу собом поделити, док их несправе и несахране суседни могућници.

То нам је ситуација, кад ју гледамо у чистом зрцалу хисторичкога развитка до данас. Ту се кајати нема зашто, а јадиковати непомаже. Аустро-Угарска својим поступком, који би одабрао свако на њевину месту, игра се својом, ал и нашом главом.

ДОПИСИ.

Грац. — 4. (16.) Октобра одржало је овдашње српско-академско друштво „Србадија“ своју прву редовну главну скупштину. Исту је отворио са кратком беседом лањски подпредседник Лаза Нанчић позивајући присутне академске грађане, да се упишу као редовни чланови. После обављеног уписивања пређе се избору часника и буду изабрани: за председника Лаза Нанчић медицинар, за потпредседника Бошко Савић, философ, за првог тајника Божо Курајица медицинар, за другог Светислав Шумановић правник, за благајника Прока Адамовић техничар, а за одборнике Стева Јовановић медицинар и Балдо Градић правник. За тим новоизбрани председник извести друштво у кратким цртама шта се преко ферија догодило и изрази наду, да ће овогодишњи рад „Србадијин“ бити још обилатији него лањски, те да би тако горња „Србадија“ у доњој Србадији постала чувена и виђена. Најзад затвори скупштину.

Како званичан тако и забаван део текао је свечано. Чланова и гостију било је толико много, да су једва могли сви места наћи, и ако је локал врло пространо био. Између гостију ваља нам споменути сауредника „Српскога листа“ врснога дра Бањака, који је баш дан пре за доктора био промовиран.

Толико о првој скупштини српско-академског друштва „Србадије“, а о даљем раду јавићу вам у своје време. А надати се је, да ће Срби-ђаци на осталим великим школама, где нема никаквих друштава, пренути из сна и што пре основати друштва, где ће се моћи самообразовати у народном духу и правцу и спремати се за ваљане и челичне поборнике народних права.

Изјаве српских општина.

Досад су ове општине закључиле претставком на саборски одбор тражити што скорији народно-црквени сабор због промене у српско хијерархији:

Нови Сад, Чуруг, Вел. Кикинда, Рума, Башахид, Итебеј, Баја, Сента, Сентомаш, Суботица, Моле, Вел. Бечкерек, Карловац, Петрово Село, Митровица, Пакрац, Госпођинци, Турија, Ђала, Шид, Адоњ, Сомбор, Фаркаждин, Ст. Бечеј, Меленци, Вршац, Ада, Брђани, Јабука, Чаково, Сенђурађ, Ириг, Дивош, Жабаљ, Черевић, Беочин, Паланка, Перлез, Чалма, Панчево, Врховине, Вел. Поганац, Борово, Варјаш, Вуковар, Бела Црква, Тамишвар, Негославци, Каменица, Јазак, Кореница, Кукурузари, Тиса-Хиђош, Долово, Јасеновац, Дуњак, Вељун, Плашки, Кетфељ, Костајница, Сењ, Садиловац, Горњи Будачки, Доњи Будачки, Скрад, Вељун (по други пут), Цвијановић-брдо, Коларић, Мајиш, Белоцркванский протопопијат, Горњи Грачац, Доњи Грачац, Госпић, Дивосело, Могорић, Вребац, Радуч, Ст. Футог, Петрово Село, Бухач, Црепаја, Деска, Саравола, Пакрац, Дарувар, Кусоње, Кукујевац.

Нови Сад, 10. октобра. Накнадно саопштавамо, да је саборски одбор у својим седницама, државним првих дана месеца септембра, израдио све предлоге за сабор, који су на њ упућени били, на име: 1. уредбу о избору митрополита-патријарха, 2. о редукцији епархија, 3. о дотацији митрополита-патријарха и епископа, 4. о дотацији парохијског свештенства, 5. о главној управи народно-црквених фондова, 6. уредбу за мировну српских народних учитеља и потпору њихових удовица и сирота, 7. уредбу за мировину професора на срп. народним заводима и осталих српских народних чиновника, 8. уредбу мировинског фонда за удовице и сиротну децу православног световног српског свештенства, 9. дисциплинарну уредбу за све чиновништво, 10. о редукцији манастира, 11. извештај о предлогу за узајамно осигурање црквених општина и 12. о укинућу другог и трећег таса у црквама. По томе је саборски одбор уништио онај тобожњи разлог угарске владе, којим је она хтела да правда неодобрење сабора, разлог, да нису послови за сабор готови. Саборски би одбор још пре био са својим послом готов, да се није ту нашао „администратор“ да укочи точак народних послова. У нади, да ће се сабор о Спасову дне састати, саборски је одбор на десет дана пре тог рока заказао био своје седнице, али „администратор“, знајући, да од сабора не ће бити ништа, а можда и што му је тако воља била, није сазвао одборских седница пре Спасова.

НОВИЈЕ.

— 7. о. м. отворена је у Будапешти аустријска делегација, за председника изабран гр. Коронини, за потпредседника кнез Чарториски.

— Из Цариграда јављају, да Црна Гора иште, нека свака сила одради по једног официра, да учествује у преговорима с Риза-пашом ради пре-

---

за целину народа, само још у много већем, у много огромнијем размеру.

Избаци ли појединац једну форинту на непотребне, раскошне ствари, то још није велика свота. Избаци ли је пак свака појединa душа нашег овостраног народа, то износи један милијон форината. А колико се тек поразбаца, кад појединци стотине и хиљаде — на таке, сувишне ствари — троше? Колики ли се ту милијони узалуд проћердају? Колико би се са десетим и још мањим делом тога у залуд страћенога новца општа ствар народна унапредити могла? Колико би се отуд могло дати на школе и на друге просветне заводе, који већ постоје и којима је цел да унапређују наше морално, а посредно и наше материјално благостање? А колико би се могло створити нових завода, од којих су нам неки нужни као кора хлеба, као: школе за економе, занатлије и обртнике? Колико би се и иначе могло прилога давати на књижевна, просветна и друга јавна — свима корисна — подузећа?

Али како ћемо то да чинимо, кад смо — угледајући се слепимице на друге напредније и имућније народе, особито на њихове више, разметљивије слојеве — без нужде своје приватне потребе тако умножили, да једва грцамо под теретом њихова намирења, а о прилагању на јавне цељи, о томе се — као и о заузимању за друге јавне, народне послове — све мање и мање мисли.

Опадање материјалног благостања тако силно утиче на нас, да је већина већ изгубила скоро сваку вољу и наклоност за радњу на јавном пољу, за старање око народних послова. Нехатост према овима, равнодушност према захтевима јавне потребе и користи овладала је скоро свима слојевима нашега народа. Већина је већ толико немарна постала, да или ни мало или као од беде обавља дужности, које има као члан општине или другог којег тела и органа наше црквено-просветне самоуправе. Наше општинске, епархијске, позоришне и „матичине“ скупштине, наше консисторијалне и друге седнице све празније бивају, тако, да се често ни држати не могу због недовољног броја присутних чланова. А иста нехатост овладала је и према најсветијем праву, које члан једне државе и народности ужива, према драгоценоме праву избора за опште државно и за наше народно законодавно тело.

Да би чланови наше више интелигенције, као што су адвокати, званичници и други њима равни — кад се не би толико одавали старању за своје приватне користи и цељи — могли делати и на пољу наше — ма и само дневне, политичне — књижевности, о томе нико већ више ни не мисли.

Ми дакле поглавито својим неразумним, разметљивим животом сами обарамо своје материјално благостање, а како је ово основица моралноме благостању, то ми и овсме темељ поткопавамо, а са темељем срушиће се заједно и васцела зграда, само ће — може бити — иза њених рушевина овде овде остати жалосна трага, да је на овом лепоме земљишту, на коме ми сада своје јадне дане трајемо, живовао народ, који се Србином називао!

Ми смо досад споменули само две-три мане нашег друштвеног живота, а то за то, што су оне саме кадре одвести нас у бездну пропасти, али њима ни близу није исцрпљен неброј наших мана. Остало би да се спомене још пијанство, блуд, картање, пометање, кавга и освета, нежењење, које овлађује особито међу нашом вишом интелигенцијом, тако да на све стране стотинама Српкиња-девојака седе плету, остало би да се спомену ове и још друге грдне мане наше, које нам љуту штету наносе — али би нас далеко одвело, кад би овде наставили набрајање свих тих мана и кад би испитивали узроке и последице њихове.

Но и кад би се и поменуте понајглавније мане нашег друштвеног живота уклониле, кад би ми у скором времену — дао би бог, да то време што скорије дође! — постали радени, умерени, штедљиви људи, не треба мислити, да би тиме дужности наше исцрпљене биле. Остаје још ваздан задатака на пољу нашег друштвеног и јавног живота, које ваља својски вршити, ако ћемо да у напред пођемо поузданим кораком, ако ћемо да трајно осигурамо свој опстанак и своје напредовање.“

Говорећи даље, како — по уверењу писчевом — садањенаше пропадање не само да се не би спречило, него би се још ускорило, кад би наш народ — као што хоће неки чланови нашег млађег нараштаја — усвојио начела странке тако названих социјалних демократа, завршује писац подужи чланак свој овим ретцима:

„Да се може напредовати и поред данашњег политичког и економског строја друштвеног, о томе дају непобитна доказа други, напреднији народи, — па између других — и Немци, који су се настанили на земљишту овостраног нашег народа.

За ове Немце важе исте политичне и економске установе и закони, који и за нас Србе, они и иначе живе у истим приликама, на истоме земљишту, на коме и ми — па они ипак — поред свију државних терета, поред свега тога, што су и за њих — као и за нас — застале све радње, што и они пате од других незгода — ипак не само да не опадају бројем и имањем, но у том, а и у другом обзиру још у напредак иду. Они прекупљују једно добро српско за другим; а ако ми и даље останемо оваке распикуће — какве смо до сад били — прекупиће они мало по мало све наше земље.

Метнимо дакле руку на срце и признајмо, да смо сами себи понајвише криви. Ово признање било би већ један корак у напредак. Оно би могло по нас постати почетком нова, напреднија, сретнија живота.

Крајње би време било, да се освестимо. крајње би време било, да вила народа српског већ једном отпочне веселију песму — а да за увек умукну њени јадолики звуци!

даје **Улциња**. Русија је пристала, остале силе још нису одговориле.

— На вест, која је била рекла, као да друге силе, осим Енглеске, нису вољне, да се придруже **присилним мерама ради извршења берлинских одредаба**, примећује „Тајмс“, да се има нарочито постојаности и одлучности Енглеске захвалити, што је уговор берлински и оволико, колико јест, извршен.

— По паришким вестима, **грчка влада** намерава, да се на силе обрати и да званично заиште извјашњења о томе, до ког стечена може рачунати на помоћ сила ради извршења одлука берлинског конгреса и конференције, по што она мора учинити крај неизвесности ситуације, т. ј. увети досуђене јој области.

— **Руски царевић** са женом и децом и министар унутрашњих послова отпутовали су 4. о. м. у Ливадију.

— Противници Жерома Наполеона сазвали су 6. о. м. **скуп бонапартоваца**. Скуп усвојио предлог, нека се Жером позове, да се одрече кандидатуре и свог сина Виктора призна за наследника престола.

Уредништву овог листа достављена је ова **нова књига**:

— **Изложба крстићевих слика.** У Београду. Штампано у државној штампарији. 1880. На 16-ини 16 стр. На крају књиге потписан: Стеван Ћурчић. (Прештампано из листка „Српских новина.“)

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

КЊИЖАРА ЛУКЕ ЈОЦИЋА И ДРУГА
У НОВОМ САДУ.

Јављамо пошт. публици, да смо од велеуваженог књижевника српског **Дра ЈОВАНА СУБОТИЋА** прекупили сва његова до сада изашла дела, те да су ова постала нашом књижарском својином, и ми их **са ликом пишчевим** продајемо по овој цени:

1. **Песме лирске**, 80 н.
2. **Песме драмске („Звонимир“ и „Прехвала“)** 80 н.
3. **„Милош Обилић“ и „Бодин“**, 80 н.
4. **„Краљица Јакинта,“ „Сан на јави“, „Крст и круна,“ „Ситније драмске песме“**, 80 н.
5. **Приповетке: „Црни Мијаило“, „Художници“, „Краљевски састанак у Вишеграду“, „Крстоносци“**, 80 н.
6. **„Крст и круна“** (засебно) 20 н.
7. **„Црни Мијаило“, „Художници“, и „Краљевски састанак у Вишеграду“** (засебно), 40 н.
8. **„Крстоносци“** (засебно), 40 н.

Ко наручи ових књига у вредности 4 фор. за готово, добива 25 проц. рабата у књигама било чијег издања.

Књижара Луке Јоцића и др.
у Новом Саду.

СРПСКА КЊИЖАРА БРАЋЕ М. ПОПОВИЋА
у Новом Саду

препоручује ове, својим издањем изашле:

најновије школске књиге

Немачки буквар, за основне народне школе, по разним изворима израдио Стеван В. Поповић епарх. школски референат — — —
Употреба руске рачунаљке у основној школи, упутство за народне учитеље, по немачком израдио Мита Нешковић учитељ — — 15 н.
Упутство за наставу у рачуну у народној школи I. књига за први разред српско-народних школа по Ернсту Хенчлу, израдио Аркадије Вуковић учитељ — — — — — 30 н.
Упутство за наставу у рачуну, у народној школи, II. књига, за други разред српско-народних школа, по Ернсту Хенчлу, израдио Аркадије Вуковић учитељ, цена — — — — 30 н.
Упутство за наставу у рачуну, у народној школи, III. књига, за трећи разред српско-народних школа, по Ернсту Хенчлу израдио Аркадије Вуковић учитељ, цена — — —
Штица по најновијем методу — — — 2.—
Штица по најновијем методу на платну 2.50
Словарица (писмарица) ново попуњено издање. Потпуна азбука у кутији. — Поједина слова гдекоја су по три до пет појединце, како би се не само речи него и омање реченице од слова склапати могле. Једна кутија стаје — — — — — — — — 2.50 н.
Један пут један — таблице на тврдој артији 2 н.
Општи земљопис, за српске народне школе у Угарској, превео по Кутнер-Мајеру и попунио Стеван В. Поповић епарх. школски референат са 9 слика и мапом уз ово иде додатак: Наука о глобусу и мапама цена 25 н.

У штампи се налази и биће скоро готово:

„О подизању воћака“, за српске крајеве и српски народ написао Јован К. Борјановић срп. народни учитељ — — — — —

Препоручујући ова нова наша издања п. н. школским властима, слободни смо, и сва: „досадашња наша и прекупљена школска издања“ књига и учила овде навести:

Црквено-словенски Буквар, за српске основне школе, написао др. Ђорђе Натошевић, штампан у 16.000 примерака. Буквар овај примљен је и препоручен од в. срп. црквеног школског савета бр. записника 163. год. 1876. за учевну књигу у нашим основним школама 16 н.
Наука из светог писма, (за писање и на изуст учење) у основној школи. (Збирка др. Ђ. Натошевића) — — — — — — 10 н.
Све по избор српске песме народне (са лепом насловном сликом како гуслар пева народу српском) цена само — — — — 10 н.
— а тврдо увезано — — — — — 18 н.
Величина је ове књижице 80 страна.
Апостоли и еванђеља у празничне и недељне дане, преко целе године с преводом српским и са 5 слика од епископа Платона, за школску и домаћу потребу текст по црквеној књизи верно поправљен, а превод наново прерадили А. Сандић и С. Петровић у великом формату осмине има 292 стране или 18½ табака. Цена је само — — — — 80 н.
— а тврдо увезано — — — — — 1.—
Извод из српске граматике, својим ученицима саставио Јован Живановић — 30 н.
Књига ова изведена је из припознате и на гласу граматике Даничића (облици српског или хрватског језика) доживе ево за кратко време и друго издање.
Малаја Катавасија содержащая въ себѣ церковноје пѣние воскресное, весъ год. од Јоаном Поповић парохом, цена — — — 20 н.
Великаја катавасија, содержащая въ себѣ церковноје пѣније воскресноје, и иния разния пѣсни духовния, пѣваемих весъ годъ. од Георги Петровић Священик и редовни катихета — — — — — — — — 1.—
Наука о чувању здравља, за школе од Карла Реклама професора медецине и лечника у Липиском — превео Дим. Јосић. Цена 20 н.
Мали декламатор, одабране песме за дечије декламовање прибрао их чика Стева, са 59 песама — — — — — — — — 25 н.
Велики декламатор, збирка одабраних песама за декламовање у нар. и средњим школама, приликом беседа и светковина — — 60 н.
Рачунаљка, за рачунање с целим бројевима бојадисана и лакована, цена — — — 10.—
Рачунаљка, за рачунање с разломцима лепо бојадисана и лакована, цена — — — 10.—
Шрајберове велике природописне слике за вид, српско издање, са 20 колорираних таблица; првих 5 таблица садржавају сисавце 7.25 н.
других 5 таблица тице — — — 7.25 н.
трећих 5 таблица амфибије, рибе итд. 7.50 н.
четвртих 5 таблица растиње — — 7.50 н.
Глобус српски 8' у пречнику — — — 6.70 н.
Глобус српски с меридијаном — — — 15.75 н.

Књижарима уобичајени рабат од 25%.

НА ПРИЈАТЕЉСКО ЗНАЊЕ!
СРПСКИМ ОСНОВНИМ ШКОЛАМА
(народним и комуналним)

препоручујемо местним школским одборима и старатељима, народним учитељима и сваком поручиоцу који поручи како ове наше нове школске књиге, тако и највећи и потпун избор свих прописаних школских књига, које дајемо такође по назначеној оригиналној цени са

25 процената приде

у књигама нашег издања (по избору својевољном) које до сад броје до **150 разних дела**, и у које увимамо и Певанију Змај-Јована Јовановића, и дечије књиге из наше „Библиотеке за мали свет“ и све друге.

Омогућени нашим дојакошњим радом књижарским, — чинимо за то, да би П. Т. учитељи школски одбори и старатељи, — где — школске библиотеке основали, а досад већ основане попуњавати могли, или коме је повољније, — дајемо школске ове књиге са

10 процената попуста

од оригиналне цене у опште, а на издања владе хрватске 5 процената.

На захтевање шиљемо сваком каталог школских књига бесплатно.

У Новом Саду, октобра 1880.

Српски књижари и књигоиздавци
Браћа М. Поповићи.

Изишао је

ЛЕТОПИС
МАТИЦЕ СРПСКЕ
уређује га
А. ХАЏИЋ.
књига 123.

Преглед. I. Основа лепоте у свету с особитим обзиром на српске народне песме. Написае др. Лаза Костић. (Наставак.) II. Невеста Лутица Богдона. Спев Милорода П. Шапчанина. III. Матица Српска. Треће доба. (1843—1848). У спомен матичине педесетогодишњице пише А. Хаџић. (Наставак.) IV. Мађеха. Студија из нашего друштва. Од дра Милана Јовановића. V. Два прилога из г. 1727. за повесницу сриског народа. VI. О намастиру Марчи. (По архивним изворима.) Од Ђорђа Рајковића. VII. Књижевност: Приповетке Милорада П. Шапчанина. Трећа књига. Оцена Милана Савића. VII. Матица Српска: Главна скупштина 18. (30.) августа 1877. Именик „Матице Српске“ за годину 1877—8: (Часници, питомачко надзорништво у Будим-Пешти, управни одбор, књижевни одбор, списак свих питомаца под управом „Матице Српске“).

СТОВАРИШТЕ
КОНФЕКЦИЈЕ ЗА ГОСПОЂЕ
од
Х. Лајтнера из Беча
приспеће 1. новембра у Нови Сад.

ТРГОВИНА И ПРОМЕТ.

. . . . шев. БУДИМ-ПЕШТА 7. (19.) октобра. Житарска радња на овдашњој пијаци опет је, према прошлој недељи много тиша услед чега су и цене нешто натраг пошле.

Када би пак ко права узрока скакању и падању цена робе на берзи хтео увек да тражи, држимо да би то у више случајева узалудан посао био онде, где игра на термине толику улогу игра, да се често за готову робу и не пита.

„Н. П. Ж.“ покушава да узрока томе нађе, што су цене махом без прелаза натраг пошле ма да је још до краја прошле недеље „хос“ у пуном цвету био те вели: Развитак житарске трговине — не само код нас, него и на читавом готово светском тргу — осујетио је све прорачуне који су после жетве учињени. За времена обављања овогодишње жетве, а и на кратко после тога се држало, да је готово свуда у Европи резултат добар и да ће за при свем том нужни, ал према минулој години много мањи увоз, амерички сувишак довољано покрити и за тај случај, ако неки предели Русије — што се још тада претпостављало — лошу жетву имали буду. Рачунало се дакле готове уопште, да ће цене после довршене жетве постепено падати. Међу тим је баш противно наступило, јер су цене током последња три месеца готово не престано скакале. Жито је стојало, готова роба, 1. августа на ф. 10·25—80, 16. окгобра на ф. 11·70—12·90, поскочило је дакле већ са то доба са ф. 1·50 до ф. 2 према својој каквоћи.

Исти одношаји постоје и на осталим европским пијацама.

Чињеница, која је скакање житних цена покренула лежи поглавито у томе, што је жетва у Немачкој по све слаба, и што извештаји из Енглеске велику обману у томе погледу достављају а Русија нема довољно робе за извоз.

Што се овдашње пијаце тиче допринели су скакању цена слаби довози тако, да се спреме услед јачега купа млинара, није могло нагомилати.

Од неколико дана пак као да се обратно расположење спрема, житне су цене нешто натраг пошле јер се држи, да ће од сада довози јачи бити пошто се време улепшало са чега се сада могу сви заостатци око жетве довршити.

Ову недељу отпочела је овдашња пијаца мирнијим расположењем. Продато је:

Жита потиска 79·8 к° по ф. 12·90, пештанска 79·2 по ф. 12·30, шомоћска 74·4 к° по ф. 11·60 све на три месеца.

Термини бележе: Жито за пролеће ф.12·25—12·30. Жито за јесен ф. 11·50—11·60.

Кукуруз за мај јун 1881. ф. 6·35—6·40.

Зоб за пролеће ф. 6·55—6·60.

Зоб за јесен ф. 6·55—6·60.

Ред пловидбе
путничких пароброда од 21. априла почињући, до даље наредбе.

од **Новог Сада** у **ЗЕМУН**: сваки дан изузимајући уторник, у ½5 сата по подне.
од **Новог Сада** у **ТИТЕЛ** средом и недељом у ½5 сати по подне.
од **Новог Сада** у **ОРШАВУ-ГАЛАЦ и РУШЧУК-КОСТОЛИ**: понедељником, четвртком, и суботом у ½5 сати по подне.
од **Новог Сада** у **ПЕШТУ**: сваки дан изузимајући петак у ½11 сати пре подне.

Отправништво.

Курс бечке берзе 9. (21.) окт.

5% металица	71.—
5% народног заима	72.50
Аустријска златна рента	86.30
Угарска златна рента	106.50
Државни зајам од 1860.	129.—
Сребро	—.—
П. кр. дукати	5.64
Наполеондори	9.39
Немачке марке	58.10

ОГЛАСИ.

ОБЈАВА.

Насљедници Персиде Живковић из Сремски Карловаца продају из слободне руке свој преко 100 мотика велики виноград у карашком пољу. Виноград овај, у ком се лепа кућа налази, по положају свом и по фели лозе спада у најбоље не само у хатару карловачком, него може се слободно тврдити, у целом фрушкогорском потезу.

Ко би га дакле или целога или у парцелама купити желио, нека се на поседнике у горенапзначеном месту обратити изволи, јер посредници се свакако искључују. Имамо такођер до 100 акова добра винска сирћета на продају. 2—2

ОГЛАС.

По што се осећам још у доброј снази, то се препоручујем за газдарицу код самца човека, за свако газдовање, било за кућевне послове било зе економију.

Коме је такова газдарица потребна, нека се изволи обратити писмом на атресу **S. M.** у Новом Саду у грчком сокаку куће бр. 1120 при земљи. 1—3

ЗУБОБОЉЕ сваке врсте па и саме шупље и изеле зубе лечи брзо и и трајно индиски екстракт. Због изврсности своје требало би свака породица исти екстракт држати, а може се добити у Новом Саду само код г. **Д. Коде**, у Панчеву код **В. Х. Грајф** апатекара, у Земуну код **Јов. Петровића**, у флашама по 35 н. 7— **G Bäuchler.**

За зиму.

ВИЉЕМОВ
антиартритички-антиреуматички
крв чистећи чај,
од
ФРАЊЕ ВИЉЕЛМА
апотекара у Neunkirchen (у Доњој Аустрији)

против костобоље, реуматизма, тако звани Kinderfüsse, застарели упорни болести, често загнојавајућих се рана, кожних болести и спољни уда, чирова на телу или лицу, зверенца, сифилистичног отока, отока цигерице и слезине, као код хемороидални стања, жутице, жестоки удни болова, болове зглавкова и мишица, тиштење желудца, потешкоће ветрова, тврде столице, потешкоћа при мокрењу, полуција, мушке слабости, тока код женских, шкрофулозни болести, оток жљезда и разни други болести, употребљаван је са најбољим успехом, што се са хиљаду сведочби доказати може. Сведочбе на захтев бадава.

Омотци су у 8 оброка подељени по 1 фор. за биљет и опрему 10 н.

Сваки нека се чува од куповања потворина, те нека пази на познати у многим државама законом заједмчени мој биљет.

Добија се у Н. Саду код г. Љубе Стефановића.

За јесен. — За лето.

За пролеће.

ПРОДАЈА РЕАЛИТЕТА
БЕЗ ИКАКВОГ ДУГА
из слободне руке.

Поводом мога преселења из Панчева у Будим-Пешту, продајем моју у најбољем стању налазећу се кућу у Панчеву (старчевачка улица бр. 1113.) и мој на Тамишу лежећи велики магазин (тако звани „царски магазин“) под угодним условима.

Ближа условља у мом отсуству могу се дознати код госп. ЂОРЂА МАННО у Панчеву.

Димитрије Манно.

Нек нам буде дозвољено, да високопоштоване госпође домаћице учинимо пажљивима на велику штедњу, која се у томе састоји, да се поред праве кафе

Кафа од смокава

кува. Тиме се две користи постигну; 1) кафа добија пријатан укус; 2) цела ствар много јефтиније стане. Тако дакле препоручујемо нашу **кафу од смокава**.

Са 100 фор. јемчимо, да је наш еспап истинит и чист. 107—200

Почем се наш еспап од других подражава; то обраћамо пажњу на наш заштитни жиг. Кафа наша од смокава добија се у белим завитцима са златним натписом Кафу ову од смокве произваља творница

Viktor Schmidt & Söhne
у Бечу Wieden, Aleegasse Nr. 48.

Главно стовариште у Новоме Саду у трговини: код **Емериха Дицгена и Браће Вагнера**. У Н. Паланки код **Нађ Деже**. J. Фриша G. Bienert у Вршцу. Опште аустро-угарско чиновничко друштво за потрошарину у Оршави. А. Бошковић и синови Панчево. Адалберт Шверер у Филипови.

БОНБОНИ
од
БОКВИЦЕ

за прса, од кашља, од промуклости, од слуза (Schleim), од тако званог магарећег кашља код деце (Keuchhusten.) Такођер против бола у плући и прсима.

Боквица је биљка, коју је бог створио за лек и спасење болујућег човечанства. Биљка ова има у себи ту силу, да лечи грпобољу и душник. Што се тиче нашег производа, јамчимо, да се у овим бонбонима налази чиста смеса од шећера и од сока од боквице. Чинимо пажљивим на наш заштитни жиг (Schutzmarke.)

Victor Schmidt & Söhne

Боквични бонбони по цени од 30 кр. кутвјица могу се добити код:

k. k. Landesbef. Fabrikanten, Wien, Wieden, Aleegasse 48.

У Н. Саду: код гг. **Г. Плавшића, Е. Дицгена**; браће **Вагнера, Д. Коде; Л. Ц. Јунгингера** у Петроварадину, **Мих. Ритер** Перјамош (Банат.) Х. А. Болтман, Н. Буришић у Руми, Ђ. Петровић Ириг, Јос. Бах у Земуну. Л. С. Месаровић Осек, J. Фриша у Вршцу, Опште аустро-угарско чиновничко друштво за потрошарину у Оршави. В. Стефановић Бела Црква. В. Лазаревић Сурчин. Rud. Reich, B. Pipel, Verőce, Г. Еленер Варјаш.

Одговорни уредник др. Милан Ђорђевић.

Српска народна задружна штампарија.